



«...».

20-1939

20-1939

1844

(1917)

7%

1866

1869

1915 380

410 311

[4]. 1917

7 9

».

Автор цієї статті є одним зі свідків організації і роботи обслуговуючого кооперативу «Сад», у селі Добрівляни Заліщицького району Тернопільської області. Село розташоване на березі Дністра, між двома горами, де, окрім корінних українців, поселилися деякі втікачі з Болгарії.

У кінці 20-х років два болгари запропонували моєму батькові посадити на його городі 100 кущів помідорів, про які на той час у селі нічого не було відомо. Це викликало певний інтерес серед селян і коментарі. Помідори були посаджені на городі близько вулиці, якою селяни ходили до Дністра купатися, прати білизну, ловити рибу тощо. Бадиля помідор має специфічний запах, який до того часу не був відомий селянам. Тому вони цей запах коментували такими словами: «Славко Кузняк насадив на своєму городі якесь зілля, яке так смердить, що неможливо пройти до Дністра». Але коли зібраний урожай було продано, то дохід від нього перевищив виручку від усіх інших городніх культур (картоплі, огірків, моркви, цибулі, буряків), разом узятих. Справа в тому, що ціна на перші вирощені помідори була досить високою – 10 злотих за 1 кг. (1 центнер пшениці коштував 20 злотих, робітнику за 1 день праці платили 2 злотих). Такій високій ціні на помідори сприяло те, що м. Заліщики (яке межує з с. Добрівляни) вважалося одним з кращих курортів Польщі. Оскільки місцевість тут досить мальовнича, з м'яким теплим кліматом, то вона приваблювала курортників, починаючи зі звичайних службовців і закінчуючи Прем'єр-Міністром Польщі паном Пілсудським, який часто відпочивав на Заміщицькому пляжі, маючи при собі охорону в особі одного ординарця-майора.

Отримавши такий значний дохід від помідорів і поділившись ним з болгарами, мій батько на другий рік посадив уже 1000 кущів, а за декілька років усе село почало займатися вирощуванням ранніх помідорів. Більше того, площі під помідорами почали виходити за межі сільських городів і займати «помірки», це землі (35 га), які раніше засівалися переважно зерновими культурами.

Різке збільшення виробництва помідорів вимагало значного поліпшення і удосконалення ринку їх збуту. Для цього було створено у 1935 р. кооператив «Сад», який займався не лише реалізацією помідорів, але і високосортних «заліщицьких» морелей (абрикос), а також виготовленням спеціальних стандартних ящиків, куди поміщалося 5 кг продукції. Ящики виготовлялися з тоненьких дощочок, у середину ящика вистилався пергаментний папір під помідори або морелі. Ящик закривався кришкою і прев'язувався шпагатом. Кооператив мав свою емблему у формі відкритки, на якій красувалися грона помідорів і позначався номер члена кооперативу, по якому можна було встановити, хто є господарем того чи іншого ящика і проконтролювати якість помідорів чи морелей.

Висока культура вирощення помідорів (їх пасинкування, прищипування після другої грони, підв'язування до палки (тички), тощо), вели до того що

помідори починали дозрівати уже у кінці червня і на початку липня. У цей час студенти вишів повертаються у село, на канікули для відпочинку, і є можливість для заробітку. Для цього правління кооперативу укладає договір з бажаними заробити студентами, щоб вони відправлялися у визначені для них великі міста Польщі (Варшава, Львів, Лодзь, Катовіце, Гдиня і др.) і кожного вечора, через поштовий зв'язок, надавали інформацію, які ціни в тому чи іншому місті і скільки туди потрібно відправити помідорів і морелей. Поїзди тоді курсували досить точно, по їх гудку можна було звіряти годинники...

Коли починався сезон дозрівання помідорів, морелей, село вирувало: усі люди – і старше покоління, і діти – наполегливо працювали. Хлопці, років 12-14, збивали ящики, діти допомагали збирати помідори, дорослі і літні люди складали їх обережно у ящики (окремо червоні і жовті) і вивозили на залізничну станцію. Бізнес працював і процвітав на всю свою потужність. За усім цим спостерігали євреї, які не могли змиритися і перенести того, до чого додумалися «селюки». Вважалося, що бізнес – це жидівська справа, а селяни повинні займатися рільництвом, тваринництвом; орати, сіяти, збирати урожай, пасти худобу і виконувати іншу сільсько-господарську роботу. Побачивши, який селяни мають зиск від помідорів і морелей, а лише за неповний 1939 р. кооператив реалізував 42 вагони овочів і фруктів на суму 160 тисяч злотих [14, с. 61], вони намагалися через підкуп мого батька, який очолював кооператив, прибрати його до своїх рук, але з цього нічого не вийшло. Батько їм відповів, що кооператив йому не належить, що це громадська організація, де правління і його голова обираються членами кооперативу на демократичних засадах.

Потерпівши невдачу очолити селянський кооператив, євреї організували свою заготівельно-збутову контору, куди переманили деяких селян з українського кооперативу, виплачуючи їм за помідори вищі ціни, ніж міг заплатити селянський кооператив (виручка за мінусом затрати по реалізації).

За рахунок чого конкуренти платили селянам за помідори вищі ціни? Справа у тому, що вони отримували значну фінансову допомогу від євреїв США, Англії, Франції, Німеччини. На нечесну конкуренцію селянський кооператив відповів тим, що у єврейську збутову контору заслав своїх людей, які намагалися її скомпрометувати зсередини. Справа у тому, що євреї самі не вирощували помідори і не пакували їх. Це робили селяни, які почали класти у єврейські ящики неякісні і другосортні помідори і навіть перерослі огірки...

Конкурентна боротьба між двома торговими угрупованнями була досить гострою і тривалою, і завершилась перемогою селянського кооперативу, який з приходом у вересні 1939 р. радянської влади, на жаль, був ліквідований.

1997 .

« ».

« - » - .

30 2005 .

600 ,

9

6-8

2000 . 447,

2001 . - 678, 2002 . - 856, 2004 . - 5600 ,

1080, 2006 . - 1044, 2007 . - 957, 2010 . 8 . ,, 140

- 645 [12, . 287; 13, . 13]. -95 .

( )

20-30%

2002 ., 856,

684 [12, . 288].

15-

20

90

**1.**  
**01.01.2010 . [13, c. 13]**

1.	97	14.	16
2.	76	15.	16
3.	45	16.	14
4.	41	17.	14
5.	40	18.	12
6.	36	19.	12
7.	35	20.	12
8. -	30	21.	12
9.	27	22.	11
10.	23	23.	8
11.	20	24.	5
12.	19	25.	5
13.	19		

	225	„	–	’	,	–
	.				’	–
		«	»		,	–
	,				’	–
		»		«	»	–
	,	’	–	«	»	–
		,		»	»	–
		,		,	’	–
	,	,		,	’	–
	.	,		,	’	–
	,			,	’	–
	,				168	–
					31	–
					2000	–
	0,5%				«	–
		[13, . 12].				–
					» [12,	–
					. 285].	–
	,	,		,	’	–
	,	,		,	’	–
		(		,	’	–
	.	)		,	’	–
	–			,	’	–
	,	,		,	’	–
	,	,		,	’	–
					[5].	–
	.			,	’	–
	,	,		,	’	–
	,				60%	–
	.				– 40%.	–
	,	,		,	’	–
				,	’	–
					2009 ..	–
					«	–
	98%	,		,	’	–
	82%	,		,	’	–
	, 58%	,		,	’	–
		[3, . 141],		,	’	–
	,	,		,	’	–
	.				2015	–
					»,	–
					10,5	–
		«	»		.	–
					90	–
	,	,		:	,	–
	,	,		,	’	–
	,	,		,	’	–
	.	,		,	’	–
	,	,		,	’	–
	.			,	’	–
				,	’	–
	.			,	’	–



1. :  
1. :  
2. :  
3. :  
4. :  
5. :  
6. :  
7. :  
8. :  
9. :  
10. :  
11. :  
12. :  
13. :  
14. :  
125 .
1. :  
2. :  
3. :  
4. :  
5. :  
6. :  
7. :  
8. :  
9. :  
10. :  
11. :  
12. :  
13. :  
14. :  
125 .

330.526.36 (477.53)

330.526.36 (477.53)

UDC 330.526.36 (477.53)

**Kuznyak Bogdan Yaroslavovych**, doctor of economic sciences, professor, manager of department of international economic at Poltava national technical university of the name of Yu. Kondratyuk. **Should actively revive the cooperative movement in Ukraine.**

Article is devoted to explaining the reasons that hinder, the creation of service cooperatives in Ukraine.

**Keywords:** service cooperatives, business law, concessional lending, non-profit service cooperatives.

04.03.2011 .